

Tadeusz Panecki

O potrzebie badań nad powojennymi losami byłych dowódców PSZ na Zachodzie

Polskie Siły Zbrojne walczące u boku aliantów zachodnich w II wojnie światowej stanowią swego rodzaju fenomen w najnowszych dziejach Polski. Odtworzone po klęsce wrześniowej najpierw we Francji, a następnie w Wielkiej Brytanii z wychodźstwa wojennego oraz skupisk polonijnych stanowiły w czasie wojny zbrojny oręż Rządu RP na Obczyźnie i przekonujący argument, że Polska — mimo dokonanego przez III Rzeszę i ZSRR rozbioru — istnieje i walczy nadal. Lądowe, powietrzne i morskie jednostki PSZ walczące na frontach zachodnich w latach 1939–1945 zapisały w dziejach oręża polskiego piękną kartę. Zbiorowy wojenny portret PSZ na Zachodzie stał się przedmiotem wielu naukowych i popularnych publikacji wydanych zarówno w kraju, jak i w środowiskach emigracyjnych, głównie w Wielkiej Brytanii i Francji. Natomiast powojenne losy byłych żołnierzy PSZ rozproszonych praktycznie po całym świecie to temat oczekujący na swoje naukowe opracowanie. Celem niniejszego szkicu jest próba przedstawienia emigracyjnych losów najważniejszych dowódców PSZ, którzy po zakończeniu wojny pozostali na obczyźnie.

Na wstępie należy podkreślić, że w dniu zakończenia II wojny światowej w Europie w jednostkach PSZ na Zachodzie znajdowało się 194.460 żołnierzy. Kapitulacja Niemiec otworzyła nowe możliwości rekrutacyjne. Do Wojska Polskiego wstępowali uwolnieni jeńcy wojenni oraz robotnicy przymusowi. W rezultacie w dniu 1 lipca 1945 r. stan PSZ osiągnął blisko 250 tys. żołnierzy. Po cofnięciu uznania 5 lipca 1945 r. przez władze brytyjskie Rządowi RP na Wychodźstwie, Brytyjczycy przystąpili do demobilizacji PSZ. Dla chętnych do wyjazdu do Polski utworzono na Wyspach Brytyjskich 12 obozów repatriacyjnych, a dla zdecydowanych na pozostanie na Zachodzie — Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia będący integralną częścią Armii Brytyjskiej.

8 września 1946 r. żołnierze PSZ, którzy pozostali na Zachodzie weszli w skład PKPR i zostali zakontraktowani do służby w armii brytyjskiej. W korpusie tym, w okresie 2 lat, przechodzili proces adaptacyjny do życia cywilnego, zdobywali niezbędne kwalifikacje zawodowe. Przez Polski Korpus Przysposobienia i Rozmieszczenia przewinęło się łącznie 114 tys. żołnierzy, którzy następnie pozostali w Wielkiej Brytanii lub wyjechali do innych państw Europy Zachodniej (głównie Francji, Belgii, Holandii, Szwajcarii) oraz do USA, Kanady, Australii, RPA, Brazylii, Argentyny i innych państw zamorskich. Wiele tysięcy polskich żołnierzy udało się na dalszą emigrację z pominięciem PKPR. Do Polski powró-

ciło około 105 tysięcy żołnierzy i oficerów. Wielu z nich doświadczyło stalinowskich przesładowań i represji, niektórzy przypłacili życiem powrót do Ojczyzny.

Ci żołnierze, podoficerowie i oficerowie, którzy zdecydowali się pozostać na obczyźnie też nie mieli łatwej drogi. Rozpoczynali całkiem nowy rozdział w swoim życiu — w obcym i często nieprzychylnym środowisku, najczęściej bez dostatecznych środków do życia. Ludzie młodzi szybciej dostosowywali się do nowych warunków i łatwiej uczyli się miejscowego języka, szybciej otrzymali zatrudnienie, powoli urządzali się. W najtrudniejszym położeniu znaleźli się ludzie starsi wiekiem, z wyższych stanowisk. Wyrzuceni na „obcy bruk” bez możliwości powrotu do Ojczyzny okrojonej z blisko połowy swoich ziem i zniewolonej przez nowego okupanta, z trudem adaptowali się do nowego otoczenia. W tym kontekście warto przyjrzeć się emigracyjnym losom generacji PSZ.

1 lipca 1945 r. na Zachodzie znalazło się stu dwudziestu sześciu generałów: czterech generałów broni, dwudziestu dwóch generałów dywizji, dziewięćdziesięciu siedmiu generałów brygady, jeden wiceadmirał i dwóch kontradmirałów¹. Podczas wojny służbę czynną w PSZ pełniło 76 generałów. Zginęli lub zmarli w czasie wojny następujący generałowie: gen. W. Sikorski, gen. T. Klimecki, gen. S. Burhardt-Bukacki, gen. A. Korytowski, gen. W. Kalkus, gen. M. Maciejowski i gen. B. Wieniawa-Długoszowski. Zdecydowana większość generałów postanowiła pozostać na emigracji, by kontynuować walkę o niepodległość Polski. W pierwszych latach powojennych w tym środowisku panowało przekonanie o nieuchronności konfliktu między ZSRR i Zachodem. Polscy dowódcy widzieli w tej przyszłej wojnie ważne miejsce dla PSZ. Po wojnie koreańskiej nadzieje na rychły powrót do niepodległej Polski rozwiewały się coraz bardziej.

Ze 126 generałów 20 zdecydowało się powrócić do Polski. 106 pozostało na Zachodzie, głównie w Wielkiej Brytanii. Kilku zamieszkało we Francji, kilku wyjechało do USA i Kanady, po jednym do Chile, Szwecji i Szwajcarii.

Po rozwiązaniu PSZ skromne emerytury od dotychczasowego alianta otrzymało tylko czterech generałów: Władysław Anders — p.o. Naczelnego Wodza, legendarny dowódca 2 Korpusu Polskiego we Włoszech; Stanisław Kopański — szef Sztabu Głównego, były dowódca Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich spod Tobruku; admirał Jerzy Świrski — dowódca Polskiej Marynarki Wojennej i gen. pilot Mateusz Iżycki — dowódca Polskich Sił Powietrznych. Ponadto 15 generałom, którzy piastowali wysokie stanowiska przyznano grant w wysokości tysiąca funtów i pożyczkę w wysokości 2 tysięcy funtów, którą należało jednak później zwrócić. Przyjęcia tej formy pomocy odmówił gen. Nikodem Sulik, były dowódca 5 Kresowej Dywizji Piechoty z 2 Korpusu Polskiego.

Inni generałowie, którzy przeszli przez PKPR, a nie znaleźli pracy, otrzymywali tygodniową zapomogę w wysokości 2 funtów i praktycznie byli zdani na własne siły².

Większość generałów podjęła pracę fizyczną. Niektórzy z zaoszczędzonych pieniędzy oraz z zaciągniętych pożyczek zakupili domy i żyli z wynajmu mieszkań oraz pracy przy ich prowadzeniu. Tak utrzymywali się m.in.: admirał K. Korytowski, gen. L. Ząbkowski, gen. Z. Łakiński, gen. T. Malinowski, gen. B. Duch, gen. R. Niemira. Inni, jak gen. K. Fabrycy, gen. W. Czuma, gen. W. Langner, gen. E. Knoll-Kownacki nabyli lub dzierżawili

¹ Informacje dotyczące losów polskich generałów zaczerpnięto z opracowania A. Suchcitz, *Emigracyjne losy polskiej generacji po roku 1945* [w:] *Naczelni Wodzowie i wyżsi dowódcy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*, Warszawa 1995, s. 224–232.

² J. Smoliński, *Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie 1939–1945*, Warszawa 1997, s. 105.

małe farmy, które prędzej czy później upadały. Gen. S. Maczek dostał posadę barmana w jednym z hoteli w Edynburgu prowadzonym przez byłego podoficera 1 Dywizji Pancerniej. Gen. L. Kmicic-Skrzyński mieszkał w ciężkich warunkach w Manchesterze, najpierw pracując w fabryce, a następnie jako urzędnik. Przed wyjazdem do Ameryki gen. Władysław Bortnowski, niegdyś kandydat na następcę marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego, pracował jako pielęgniarz w szpitalu dla nerwowo chorych w Mableton. Gen. M. Przewłocki był magazynierem i portierem, gen. J. Zamorski — były Komendant Policji Państwowej — obsługiwał windę, gen. F. Dindorf-Ankowicz był kreślaczem, gen. M. Januszajtis-Żegota hodował pieczarki, gen. S. Ujejski był urzędnikiem³.

Część starszych wiekiem generałów m.in. Stefan Strzemiński i Jerzy Wołkowicki żyła z zapomóż polskiego ośrodka w Penrhos.

W Kanadzie generałowie K. Sosnkowski i A. Szylling prowadzili własne farmy. Gen. E. Przedrzymiński założył firmę wysyłkową paczek. Niektórzy, jak np. generałowie K. Wiśniowski i Z. Bohusz-Szysko wyspecjalizowali się w reperacji i odnawianiu starej porcelany.

Generał Klemens Rudnicki, ostatni dowódca legendarnej 1 Dywizji Pancerniej za otrzymaną pożyczkę założył w Londynie antykwariat i wyspecjalizował się w renowacji obrazów. Przez dwa pierwsze lata pracował w londyńskiej firmie Omel Gallery, a później — aż do 1977 r. — pracował na własny rachunek. Między innymi odnowił osiemnastowieczny plafon w pałacu Moor Park w Rickmansworth malowany przez wielkiego angielskiego malarza Sir Jamesa Thorhilla w 1712 roku, pracował także na terenie Francji, gdzie odrestaurował kilkanaście portretów należących do opactwa sióstr Benedyktynek w Jouarre, oraz w Ameryce Północnej. Sezonowo pracował także jako przewodnik turystyczny, prowadząc wycieczki autobusowe dla różnych firm (m.in. Global, American Express)⁴.

Wielu doznało podobnych doświadczeń jak gen. Stanisław Sosabowski, który pracował jako magazynier w firmie CAV produkującej elektryczne oprzyrządowanie do silników Diesla. „Przez 17 lat pracowałem w fabryce jako oficjalnie nieznan — napisze później w swoich pamiętnikach⁵ — prowadząc żywot podwójny: zwykłego robotnika przez 5 dni w tygodniu, jako «szeregowiec fabryczny» — Stan, oraz przez resztę dni tygodnia dostojny żywot polskiego generała, poniekąd «ojca» polskich spadochroniarzy, znanego wśród swoich i Brytyjczyków, Amerykanów i Holendrów”. Gorzkie to były doświadczenia, ale konieczność życiowa zmuszała do wykonywania przeróżnych zajęć.

Ogniwem, które łączyło generację PSZ na uchodźstwie było utworzone w 1948 roku Koło Generałów i Pułkowników. Koło jako organizacja środowiskowa miało na celu niesienie pomocy poszczególnym członkom; było też forum do prowadzenia akcji odczytowej.

W miarę upływu czasu od zakończenia II wojny światowej pogłębiały się podziały w środowisku b. wyższych dowódców PSZ. 8 maja 1954 r. została powołana do życia Rada Trzech, w skład której weszli: gen. Władysław Anders, Edward Raczyński i Tomasz Arciszewski (którego zastąpił w 1955 r. gen. Tadeusz Bór-Komorowski)⁶. Był to organ będący w opozycji wobec prezydenta Augusta Zaleskiego.

³ Suchcitz, op. cit., s. 226–227.

⁴ *Moje wspomnienie o Generale. Rozmowa z Hanną Larysz-Niedzielską, sekretarką gen. K. Rudnickiego*, „Głos Katolicki” (Paryż), Nr 37 z 24 X 1993, s. 9 i 11.

⁵ S. Sosabowski, *Droga wiodła ugorem*, Kraków 1990, s. 202.

⁶ T. Panecki, *Tęgo legenda i naród nie zapomina. W setną rocznicę urodzin gen. W. Andersa*, Warszawa 1992, s. 14.

Rada Trzech prowadziła obok działalności politycznej również działalność wojskową. W styczniu 1956 r. gen. Anders podczas rozmowy z prezydentem USA D. Eisenhowerem proponował wskrzieszenie Armii Polskiej na Obczyźnie jako dodatkowej siły nacisku na ZSRR. Inicjatywa ta nie spotkała się jednak ze zrozumieniem. Rząd amerykański był już wtedy na etapie rezygnacji z doktryny „wyzwalania”⁷. Po powstaniu Rady Trzech nastąpił polityczny rozłam wśród uchodźstwa politycznego i wojskowego. Przetrwał on do 1972 r. czyli do śmierci prezydenta Zaleskiego. Wtedy ponownie zjednoczyło się polityczne kierownictwo emigracji.

Próby politycznego zjednoczenia emigracji politycznej i wojskowej wielokrotnie podejmował gen. Kazimierz Sosnkowski, były Naczelnny Wódz PSZ na Zachodzie, który po wojnie osiedlił się w Kanadzie. Przez długi czas jednak praktycznie nie miał żadnych możliwości działania, gdyż nie otrzymywał wizy wyjazdowej z Kanady.

Kilkunastu generałów prowadziło aktywną działalność polityczno-wojskową, głównie w Wielkiej Brytanii. Aż do 1954 r. Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych był gen. Władysław Anders. Po nim funkcję tę pełnił gen. Michał Karaszewicz-Tokarzewski, następnie gen. Stefan Dembiński. Kolejnymi Generalnymi Inspektorami byli: gen. Stanisław Kopański (1972–1976), gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko (1976–1980) i gen. Bronisław Duch. W 1980 r. po śmierci gen. Duchy⁸ utworzono w miejsce Generalnego Inspektoratu Radę Wojskową skupiającą przedstawicieli wielkich jednostek wojskowych b. PSZ. Na jej czele stanął gen. Klemens Rudnicki, który doczekał odzyskania niepodległości i aktywnie uczestniczył w przekazywaniu krajowi dziedzictwa i dorobku emigracji wojennej.

Wielu generałów zajęło się pracą społeczną. Był wśród nich gen. Stanisław Maczek, który stronił od życia politycznego, ale przez wiele lat (przeżył 102 lata) był Kanclerzem Kapituły Orderu *Virtuti Militari* oraz oddanym działaczem na rzecz polskich inwalidów wojennych w Szkocji. Inni generałowie aktywnie uczestniczyli w pracach polskich instytucji politycznych i społecznych, głównie Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego, Instytutu Józefa Piłsudskiego. Niewątpliwie najbardziej zasłużonym w tej działalności był generał profesor Marian Kukiel, znany historyk wojskowości, długoletni Prezes Instytutu gen. Sikorskiego, prezes Polskiego Towarzystwa Historycznego w Wielkiej Brytanii, profesor Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie⁹. Generałowie W. Bortnowski, S. Skwarczyński i K. Głabisz odegrali istotną rolę w życiu Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie. Inni pracowali w Komisji Historycznej Sztabu Głównego przygotowując i publikując prace o Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Publikowano również na łamach „Bellony” oraz w „Orle Białym” i „Dzienniku Polskim”.

Większość polskich generałów na Zachodzie zmarła w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych¹⁰. Po wojnie kilkudziesięciu wyższych oficerów PSZ otrzymało nominacje generalskie, najwięcej w 1964 roku. Przez wszystkie swoje długie lata wojennej tułaczki pracowali z myślą o odzyskaniu przez Polskę pełnej niepodległości. Tylko nieliczni jej doczekali, ale wszyscy wnieśli wielki wkład w odrodzenie III Rzeczypospolitej. Stanowili specyficzną grupę polskiego uchodźstwa niepodległościowego. Wszyscy razem i każdy z osobna znaleźli swoje miejsce w biografistyce polonijnej. Nastął czas, aby odtworzyć ich losy i pokazać portrety tych, którzy na obczyźnie walczyli i pracowali o wolność i niepodległość Tej co nie zginęła.

⁷ A. Albert. *Najnowsza historia Polski 1918–1980*, Londyn 1989, s. 771.

⁸ T. Kryśka Karski, S. Żurakowski. *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 35.

⁹ J. Zuziak. *General Marian Kukiel 1885–1973. Żołnierz, historyk, polityk*, Warszawa 1997.

¹⁰ Suchcitz, op. cit., s. 231.

Wykaz generałów PSZ przebywających na obczyźnie po II wojnie światowej (uwzględniono awanse powojenne)

I. Generałowie broni

1. Władysław Anders	— Wielka Brytania
2. Józef Haller	— Wielka Brytania
3. Kazimierz Sosnkowski	— Kanada
4. Michał Tokarzewski-Karaszewicz	— Wielka Brytania
5. Lucjan Żeligowski	— Wielka Brytania

II. Generałowie dywizji

1. Zygmunt Bohusz-Szyszko	— Wielka Brytania
2. Władysław Bortnowski	— USA
3. Tadeusz Bór-Komorowski	— Wielka Brytania
4. Stefan Dąb-Biernacki	— Wielka Brytania
5. Stefan Dembiński	— Wielka Brytania
6. Bronisław Duch	— Wielka Brytania
7. Kazimierz Fabrycy	— Wielka Brytania
8. biskup Józef Gawlina	— Włochy
9. Janusz Głuchowski	— Wielka Brytania
10. Marian Januszajtis-Żegota	— Wielka Brytania
11. Tadeusz Kasprzycki	— Kanada
12. Stanisław Kopański	— Wielka Brytania
13. Marian Kukiel	— Wielka Brytania
14. Tadeusz Kutrzeba	— Wielka Brytania
15. Władysław Langner	— Wielka Brytania
16. Stanisław Maczek	— Wielka Brytania
17. Mieczysław Norwid-Neugebauer	— Kanada
18. Tadeusz Piskor	— Wielka Brytania
19. Emil Przedzimirski-Krukowicz	— Kanada
20. Bronisław Reguński	— Wielka Brytania
21. Kazimierz Sawa-Sawicki	— Wielka Brytania
22. Felicjan Sławoj-Składkowski	— Wielka Brytania
23. Waław Stachiewicz	— Kanada
24. Antoni Szylling	— Kanada
25. Józef Zając	— Kanada
26. Józef Kordian-Zamorski	— Wielka Brytania

III. Generałowie brygady

1. Tadeusz Alf-Tarczyński	— Wielka Brytania
2. Franciszek Arciszewski	— Wielka Brytania
3. Janusz de Beaurin	— Wielka Brytania

4. Jan Berek — Wielka Brytania
5. Władysław Bobiński — Francja
6. Marian Bolesławicz — Wielka Brytania
7. ksiądz Jan Brandys — Wielka Brytania
8. Antoni Brochwicz-Lewiński — Wielka Brytania
9. Adam Brzechwa-Ajdukiewicz — Wielka Brytania
10. Stefan Brzeszczyński — Wielka Brytania
11. Leopold Cehak — Francja
12. Antoni Chruściel — USA
13. Bronisław Chruściel — Wielka Brytania
14. Zygmunt Czarnecki — Wielka Brytania
15. Walerian Czuma — Wielka Brytania
16. Józef Dameć — Francja
17. Mieczysław Dąbkowski — Francja
18. Włodzimierz Dembiński — Francja
19. Marian Dietrich — Francja
20. Franciszek Dindorf-Ankowicz — Francja
21. Juliusz Drapella — Francja
22. Rudolf Dreszer — Kanada
23. Antoni Durski-Trzaska — Francja
24. Kazimierz Dworak — Wielka Brytania
25. Aleksander Gabszewicz — Wielka Brytania
26. Michał Gałązka — USA
27. Stanisław Gano — Maroko
28. Janusz Gąsiorowski — Francja
29. Józef Giza — Wielka Brytania
30. Kazimierz Glabisz — Wielka Brytania
31. Toman Górecki — Wielka Brytania
32. Jerzy Grobicki — Kanada
33. Antoni Grudziński — Wielka Brytania
34. Augustyn Gruszka — USA
35. Mateusz Iżycki de Notto — Francja
36. Wacław Jacyna — Argentyna
37. Bolesław Jacyna-Jatelnicki — Wielka Brytania
38. Józef Jaklicz — Francja
39. Czesław Jarnuszkiewicz — Wielka Brytania
40. Jan Jur-Gorzechowski — Wielka Brytania
41. Stanisław Karpiński — USA
42. Juliusz Kleeberg — Australia
43. Ludwik Kmicic-Skrzyński — Wielka Brytania
44. Edmund Knoll-Kownacki — Wielka Brytania
45. Józef Kobyłecki — Wielka Brytania
46. Marian Korewo — Wielka Brytania
47. Wincenty Kowalski — USA
48. Stanisław Kozicki — Wielka Brytania
49. Henryk Krok-Paszkowski — Wielka Brytania

50. Jan Kruszewski — Francja
51. Jakub Krzemiński — Wielka Brytania
52. Otton Krzisch — USA
53. Stanisław Kuniczak — Wielka Brytania
54. Stanisław Künstler — Wielka Brytania
55. Stanisław Kwaśniewski — USA
56. Jan Lachowicz — Wielka Brytania
57. Ludwik de Laveaux — Wielka Brytania
58. Wilhelm Lawicz-Liszka — Wielka Brytania
59. Stanisław Lityński — Wielka Brytania
60. Stanisław Lubodziecki — Wielka Brytania
61. Zygmunt Łakiński — Wielka Brytania
62. Mikołaj Łapicki — Wielka Brytania
63. Gustaw Łowczowski — Wielka Brytania
64. Tadeusz Machalski — Wielka Brytania
65. Mieczysław Mackiewicz — Wielka Brytania
66. Tadeusz Majewski — Kanada
67. Tadeusz Malinowski — Wielka Brytania
68. Fryderyk Mally — Wielka Brytania
69. Stanisław Małachowski-Nałęcz — Chile
70. Teofil Maresch — Wielka Brytania
71. Karol Masny — Wielka Brytania
72. Stanisław Mayer — Wielka Brytania
73. ksiądz Bronisław Michalski — Wielka Brytania
74. Witold Mikulicz-Radecki — Wielka Brytania
75. Stanisław Moller — Wielka Brytania
76. Izydor Modelski — USA
77. Aleksander Narbut-Łuczyński — USA
78. Rudolf Niemira — Wielka Brytania
79. Bronisław Noël — Wielka Brytania
80. Witold Nowina-Sawicki — Wielka Brytania
81. Roman Odzierzyński — Wielka Brytania
82. Wilhelm Orlik-Rückeman — Kanada
83. Jerzy Orski — RPA
84. Mikołaj Osikowski — Wielka Brytania
85. Bolesław Ostrowski — Argentyna
86. Stefan Paślawski — Wielka Brytania
87. Stanisław Pelc — Wielka Brytania
88. Tadeusz Pełczyński — Wielka Brytania
89. Edward Perkowicz — Brazylia
90. Walenty Peszek — Wielka Brytania
91. Franciszek Pfeiffer-Radwan — Wielka Brytania
92. Zygmunt Piasecki — Francja
93. Henryk Piątkowski — Wielka Brytania
94. Wacław Piekarski — Francja
95. Zygmunt Platowski — Wielka Brytania

96. Zygmunt Podhorski	— Wielka Brytania
97. Tadeusz Porębski	— Wielka Brytania
98. Stanisław Powierza	— Wielka Brytania
99. Aleksander Pragłowski-Radwan	— Wielka Brytania
100. Marian Przewłocki	— Wielka Brytania
101. Wacław Przeździecki	— Wielka Brytania
102. Zdzisław Przyjałkowski	— Szwecja
103. Bronisław Rakowski	— Argentyna
104. Ludomił Rayski	— Wielka Brytania
105. Aleksander Ruchaj-Taczanowski	— Wielka Brytania
106. Klemens Rudnicki	— Wielka Brytania
107. Kazimierz Rumsza	— Wielka Brytania
108. Józef Sarnecki	— Wielka Brytania
109. ksiądz Jerzy Sawa-Sowietow	— Wielka Brytania
110. Wacław Scewola-Wieczorkiewicz	— Szwecja
111. Kazimierz Schally	— Wielka Brytania
112. Włodzimierz Scholze-Srokowski	— Wielka Brytania
113. Stanisław Skowroński	— Wielka Brytania
114. Stanisław Skwarczyński	— Wielka Brytania
115. Mieczysław Słowikowski	— Wielka Brytania
116. Marian Smoleński	— Wielka Brytania
117. Stanisław Sochaczewski	— Wielka Brytania
118. Jerzy Sochacki	— Wielka Brytania
119. Stanisław Sosabowski	— Wielka Brytania
120. Leon Strzelecki	— Wielka Brytania
121. Stefan Strzemiński	— Wielka Brytania
122. Nikodem Sulik-Sarnowski	— Wielka Brytania
123. Stefan Szuk	— Kanada
124. Antoni Szymański	— Wielka Brytania
125. Roman Szymański	— Wielka Brytania
126. Jan Świerczyński	— Argentyna
127. Tadeusz Tomaszewski	— Wielka Brytania
128. Stanisław Ujejski	— Kanada
129. Rudolf Underka de Tirion	— Wielka Brytania
130. Józef Werobej	— Wielka Brytania
131. Jerzy Węsierski	— Wielka Brytania
132. Józef Wiatr	— Wielka Brytania
133. Stanisław Wiloch	— Wielka Brytania
134. Kazimierz Wiśniowski	— Wielka Brytania
135. Roman Witorzeniec	— Wielka Brytania
136. Romuald Wolikowski	— Kanada
137. Jerzy Wołkowicki	— Wielka Brytania
138. Sergiusz Zahorski	— Wielka Brytania
139. Ferdynand Zarzycki	— USA
140. Jerzy Zawisza	— Argentyna
141. Ludwik Ząbkowski	— Wielka Brytania

142. Antoni Zdrojewski	— Francja
143. Karol Ziemski	— Wielka Brytania
144. Eugeniusz Żongołłowicz	— Wielka Brytania

IV. Wiceadmirałowie

1. Jerzy Świrski	— Wielka Brytania
2. Józef Unrug	— Francja

V. Kontradmirałowie

1. Karol Korytowski	— Wielka Brytania
2. Tadeusz Podjazd-Morgenstern	— Wielka Brytania